

SUMMIERE HANDLEIDING VOOR DE BETERE REPORTAGEMAKER (m/v)

Dietrich Peeters

Er zijn ontelbare factoren waar je op moet letten als je een reportage wil maken. Ze allemaal opsommen, laat staan bespreken, is een onbegonnen zaak. Vroeg of laat kom je toch in een situatie terecht, waarvoor er net geen uitleg werd gegeven. Je wordt dus maar een betere reportagemaker *door het te doen*.

Er zijn wel een aantal basisregels, zowel op technisch, vormelijk en inhoudelijk vlak. Of met andere woorden: technische regels voor de camera, hoe film ik dingen en hoe vertel ik mijn verhaal? Deze **drie basisregels** zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, sterker nog: ze beïnvloeden mekaar!

Een voorbeeld: je opdracht is om een opdracht te maken over de vervuiling in de berm langs de autostrades.

Je hebt inhoudelijk twee opties: ofwel is het heel erg gesteld met die vervuiling, ofwel valt het allemaal nog wel mee. Dat kan je dan vertellen in je tekst, of dat kan je laten vertellen door iemand van bijvoorbeeld het wegenonderhoud. Je hebt nu je inhoud bepaald.

Filmisch kan je nu je verhaal niet alleen tonen, maar ook kracht bijzetten:

Beelden van een autostrade, gefilmd vanop een viaduct, maar ook langs de kant, met een beweging naar de berm waar er, tadààà, een hele hoop vuilnis en rommel ligt.

Technisch kan je er nog een schepje bovenop doen: door het gebruik van een groothoeklens, kan je de camera erg dicht bij de rommel leggen, waardoor die nog indrukwekkender wordt.

De boodschap wordt duidelijk: hier moet iets aan gedaan worden!

We kunnen nu de vraag stellen wat ons onderwerp was in het voorbeeld.
Of beter: hoeveel onderwerpen zouden er *kunnen* zijn?
Let wel: dit is filmisch bedoeld, want inhoudelijk is het nogal duidelijk:
vuilnis in berm.

Filmisch is het een ander paar mouwen: er zijn namelijk meerdere onderwerpen in dit voorbeeld. We zouden zelfs kunnen stellen dat er zoveel onderwerpen zijn, als er shots zijn.
Immers: zonder onderwerp valt er niks te filmen!
Of ook: wat gefilmd wordt = automatisch onderwerp.

Dit houdt in dat je je verhaal kan versterken, zoals uitgelegd hierboven, maar dit betekent ook dat je je verhaal volledig kan tegenwerken. Mensen (= kijkers) zijn namelijk geneigd om meer met hun ogen te kijken, dan met hun oren te luisteren.
Het is dan ook tele-visie (letterlijk: kijken op afstand) en niet tele-audio.

Een voorbeeld van een slecht – filmisch – onderwerp:

Stel dat je – zoals in ons vorig voorbeeld – een interview wil afnemen van de verantwoordelijke van het wegonderhoud. De interviewer staat relatief dicht bij de man of vrouw, en de cameraman filmt terwijl de vragen worden gesteld. Waar niemand erg in heeft, is die knalrode brandweerwagen op de achtergrond. Stel dat je naar dit beeld kijkt, zonder te luisteren naar wat er wordt gezegd: een man die praat, met op de achtergrond een brandweerwagen. Onmiddellijk zullen je hersenen een verbinding leggen met de twee, en zal je automatisch beginnen denken dat er iemand van de brandweer aan het woord is.

Conclusie: je verhaal wordt foutief overgebracht naar de kijker.

Dat was **les nummer 1: bepaal je onderwerp**, en film enkel die zaken die er mee te maken hebben, al de rest doet er niet toe!

We gaan onmiddellijk verder met **les nummer 2: de opbouw van een verhaal**.

In feite is dit simpel: begin, midden en einde.

Elke soap, elke film, elke reportage... is volgens dit principe opgebouwd.

In het begin vertel je over het onderwerp:

In ons voorbeeld wordt dat dan:

'vervuiling in de bermkant. Van waar komt het? Wie doet het? Hoe erg is het gesteld? Wat kunnen we er aan doen?'

In het midden behandelen we het onderwerp,

gaan we het onderzoeken en vragen we eventueel meningen van experts:

In ons voorbeeld wordt dat dan:

'op deze plaats langs de E17 is het heel erg gesteld. Maar niet alleen daar, maar ook hier op de E40 is het zo. Vooral de op-of afritten van gewestwegen zijn een ramp, vertelt ons het hoofd van het wegenonderhoud, de heer....'

In het einde vertellen we de conclusie, de moraal van het verhaal:

In ons voorbeeld wordt dat dan:

'Jaarlijks wordt er meer en meer afval gedumpt. De overheid zet daarom extra middelen in en vraagt aan de automobilist om zijn of haar verantwoordelijkheid te nemen.'

Het is duidelijk dat een, euh, duidelijke opbouw van het verhaal noodzakelijk is als je wil dat de kijker je verhaal kan volgen. In films wordt met deze structuur wel eens een loopje genomen, nét omdat de filmmaker wil dat de kijker op het verkeerde been wordt gezet, of om de kijker in het ongewisse te houden... denk maar aan een film zoals 'Memento', waarin het verhaal gewoonweg achterstevoren wordt verteld! Maar een film is iets anders dan een reportage.

Les nummer 3: hoe dat je dat nu, zo'n reportage maken?

Er zijn reportages en er zijn reportages.

Een nieuwsreportage op VTM over de begroting van de regering is een heel andere reportage dan eentje over het drankgebruik op Werchter. En zelfs die zal dan weer verschillen van de reportage over het drankgebruik op Werchter op JIM in Festivalitis. Je moet daarom altijd goed beseffen voor welke zender je een reportage maakt, en daarenboven moet je ook nog eens beseffen in welk programma je reportage terecht komt.

Een veel gebruikt middel dat nieuwsreportagemakers gebruiken is de **voice-over**, ook wel het gebruik van de **off-screen** stem genoemd.

Wat is dat nu, die voice-over/off-screen stem?

Wel, het is nogal duidelijk wat het verschil is tussen on-screen en off-screen:

Bij het eerste ben je in beeld als je iets zegt, bij het tweede niet.

Veelal is het zo dat de off-screen stem de inleiding van het verhaal geeft.

De reporter/journalist stelt veelal ook vragen off-screen (dus buiten beeld), afgewisseld met off-screen commentaarstem (=midden verhaal)

Als afsluiter wordt er dikwijls een **stand-up** gedaan: de reporter/journalist die, in beeld (!), de feiten samenvat.

Bij vele reportages op JIM gaat het er net iets anders aan toe: omdat het geen nieuwsgaring is bijvoorbeeld, en ook omdat de I-jays net wél in beeld mogen komen.

Vaak gebeurt de inleiding, of intro, dus wél on-screen. De I-jay vertelt waar hij of zij staat, wat er te gebeuren valt en neemt de kijker vaak letterlijk mee naar het gebeuren.

In het midden vertelt de I-jay wat er te zien is, stelt vragen aan omstaanders en vraagt meningen van betrokkenen. Dit alles veelal on-screen, vaak afgewisseld met sfeerbeelden.

Op het einde doet de I-jay nog een outro, vaak gevolgd door een spraakmakend en kenmerkend shot, al dan niet vertraagd en voorzien van een mooie eindklank.

Analyse van een typische festivalitis reportage, voorbeeld: drankverbruik op werchter.

1.intro: I-jay staat aan de ingang van Werchter, doet zijn intro (waar gaat het verhaal over)

2.midden: sfeerbeelden van drinkende mensen op werchter, camera volgt I-jay naar de drankstands. Interview met de tappers, interview met drankleverancier, meningen van enkele festivalgangers, afgewisseld met beelden van tappers, drinkers...

3.outro: I-jay rondt af met besluit en doet als eindbeeld 'schol' voor de camera

Les nummer 4: wat met het beeld?

1^e regel: volg les nummer 1: film niks wat niet bijdraagt tot het verhaal!

2^e regel: volg het verhaal: heb je beeldmateriaal voor begin-midden-einde?

3^e regel: beter 10 lange, bruikbare shots, dan 100 korte, rommelige, onbruikbare shots

Regel 1 is nogal duidelijk, daar hebben we het al lang en breed over gehad.

Regel 2 dan. Je hebt dus beelden nodig voor de intro, het midden en de outro.

Voor de intro is een **situeringsshot** onontbeerlijk!

Het geeft de kijker de kans direct te snappen waar je bent.

Sfeerbeelden zijn altijd goed om dit gevoel te versterken, en om eventueel ruimte te creëren voor de voice-over.

Interviewbeelden. Spreekt voor zich. Toch opletten! Blijf bij je onderwerp. Laat je niet verleiden door de camera van het onderwerp weg te halen tijdens het interview. Vraag liever of er na het interview mogelijkheid is om een actie opnieuw te doen.

Een voorbeeld:

De I-jay doet een interview met een tapper op een drankstand op werchter.

Tijdens het interview blijft de man pintjes tappen. Het is dan verleidelijk om de camera van zijn gezicht weg te richten, en zijn handen te volgen tijdens het tappen en schenken van de pinten. Niet doen! Als de monteur tijdens de montage moet snijden in het interview zal die op deze manier de grootste moeite hebben om de beelden aan mekaar te plakken.

Wat je wel moet doen: voor of na het interview maak je nog een paar minuten beeld van de tapper/de tappers. Je hebt dan alle tijd om de beste kadrage te nemen, de beste invalshoek.

Je kan de actie min of meer coördineren, je kan ze dingen laten doen.

Kortom, je hebt het in de hand. En de monteur is je uitermate dankbaar.

Les nummer 5: wat met de klank?

Hoewel we hier kort kunnen overzijn, is dit een bijzonder belangrijk onderdeel van elke reportage. Ruwweg onderscheiden we twee soorten klanken: hoofdklank en ambiance.

Hoofdklank is de klank van bijvoorbeeld de interviews, maar evengoed klank van een optreden. Deze klank moet helder, duidelijk en hoog van niveau zijn, we willen immers dat onze kijker mee is met het verhaal!

Ambiance, of **omgevingsklank**, is dan weer dat wat je hoort op de plek waar je aan het filmen bent. Het is nogal duidelijk dat deze klank de hoofdklank niet mag overstemmen!

Wat niet altijd zo evident is, je kan je voorstellen wat de aanwezigheid van een cameraploeg op een drankstand in Werchter doet bij een aantal bezoekers. Hun geroep en lawaai zou je interview weleens kunnen overstemmen. Hou er rekening mee. Zo dadelijk geven we je nog enkele technische tips mee.

Les nummer 6: technische tips

Camera:

- waar je kan, maak gebruik van een **statief**. Een stabiel shot is leuker om naar te kijken dan naar een wiebel-shot. Heb je geen statief, of ben je niet in staat om het te gebruiken, kijk dan rond of er iets anders dat je zou kunnen gebruiken als stabiele basis: het dak van een auto, een elektriciteitskastje in de straat, een paaltje in de wei, een vuilnisbak...

- let op je **kadrage(s)**: je hebt een 4-tal mogelijkheden om uit te kiezen
 1. long-shot: ideaal om te situeren of om een overzicht te geven
 - > bijvoorbeeld: totaalbeeld van de drankstands op werchter
 2. medium-shot: haalt de essentie uit je longshot, vertelt naar waar je wil gaan
 - > bijvoorbeeld: twee tappers naast elkaar
 3. close-shot: de kern van de zaak, kan je heel goed gebruiken bij interviews
 - > bijvoorbeeld: je volgt de bewegingen van de tapper
 4. close-up: te gebruiken om tussen je interview te monteren
 - > bijvoorbeeld: je bent ingezoomd op de tapkraan en we zien de hand die de pint eronder houdt en de beker wordt gevuld met fris schuimend bier.

- let op **de kijkruimte**: vooral van toepassing bij mediums en close-shots:

je wil namelijk niet dat diegene die je interviewt (en dus filmt!) met zijn of haar neus tegen de rand van het beeld plakt. Laat genoeg plaats. Als iemand naar links kijkt (dus praat tegen iemand die links van de camera staat) plaats hem dan eerder rechts in beeld. En vice versa.

- let op **het licht**: waar staat de zon? Is er een raam in het lokaal waar je aan het filmen bent? Wat is de sfeer wat je wil brengen? Kampvuur bijvoorbeeld, of brandende zon?

Algemene regel is: film niet in tegenlicht. Zeker niet met camera's die een automatisch diafragma hebben: op die moment gaan ze denken dat er teveel licht, ze trekken hun diafragma dicht en je onderwerp wordt te donker (onderbelicht).

Beter is je lichtbron (zon, raam, lamp) aan een zijkant te hebben, of liever nog: zijkant en iets vooraan (dus in je rug als je aan het filmen bent).

- mag je **zoomen of niet?**

Ja, als je een andere kadrage wil.

Ja, als je van onderwerp wil veranderen.

Ja, als je de nadruk op iets wil leggen.

Neen in alle andere gevallen!!!

- mag je **bewegen met je camera** of niet?

Ja, als je ertoe in staat bent. Bij voorkeur met een statief.

Ja, als het onderwerp dit vraagt (bij een overzichtshot)

Ja, als je de nadruk op iets wil leggen.

Neen in alle andere gevallen.

- **kreatieve invalshoeken:** waarom de camera eens niet extreem laag plaatsen?

Of extreem hoog? Of schuin? Of iets in de voorgrond leggen? Of iets in de achtergrond plaatsen?

- **Klank:**

je hebt altijd een micro nodig. Klinkt overbodig, maar is het zeker niet!

De ingebouwde microfoon in de camera kan eigenlijk alleen maar dienen om ambiance klank op te nemen. Voor een goed interview heb je altijd een (hand) micro nodig!

-> Steek zo'n micro niet *in* je mond, of in de mond van diegene die je interviewt.

Hou de micro er zo'n 10 cm vanaf.

Hou ook steeds dezelfde afstand aan: dit beïnvloedt namelijk het geluidsniveau dat je opneemt. Hoe dichters -> hoe luider!

-> Roep niet in de micro. Het enige effect dat je er mee bereikt is dat je de klank gaat oversturen (= kapot gaat maken).

-> Let ook op hoe je de micro vast houdt, met je rechter- of linkerhand.

Dat maakt het makkelijker/moeilijker voor je cameraman!

Indien mogelijk, neem ook altijd een hoofdtelefoon mee, en laat de cameraman luisteren tijdens een interview. Storingen in de microfoonkabel, een voorbijrijdende brommer of overvliegend vliegtuig vallen zo harder op.

Meer info vind je ook bij onze interviewtechnieken.

Les nummer 7: Interviewtechnieken

Hou het verhaal dat je wil vertellen altijd goed in je achterhoofd: Begin-midden-einde. Begin-midden-einde. Begin-midden-einde. Begin-midden-einde.

Informeer je voor je aan een interview begint.
Het is altijd beter om een interview te doen NA een gebeurtenis.
Op die manier kan je feiten verwerken in het interview.

Je hebt ook vaak de keuze tussen zitten of staan voor een interview.
Besef dat, als je voor zittend kiest, ook je camera stabiel moet kunnen staan, bij voorkeur op statief.
Voor een staand interview kan de camera eventueel ook op de schouder.

Voor een off-screen interview ga je schuin voor de geïnterviewde staan/zitten, dat geeft je cameraman de kans om zijn beeld te maken.
Ga nooit verder staan/zitten dan je arm lang is, je moet immers nog altijd een micro vasthouden.

Voor een on-screen zijn er een aantal mogelijkheden:

1. je interviewt 1 persoon: je gaat naast hem/haar staan
2. je interviewt 2 personen: je gaat naast hen staan of je gaat tussenbeide staan
3. je interviewt 3 personen: je gaat tussen hen staan: 2 links en eentje rechts van je
4. je interviewt een groep: ga telkens van de ene naar de andere

Je kijkt altijd naar je de persoon die je interviewt, tenzij je je naar de kijker rechtstreeks wil richten: in dat geval kijk je recht in de camera.

Zoals al gezegd in het hoofdstuk klank is het belangrijk hoe je de microfoon vasthoudt.

Wat ook belangrijk is, is dat je je vraag helemaal uitspreekt in de micro, en dan pas de micro naar je gast richt. Haal ook nooit je micro weg, voordat je gast uitgesproken is.

Stel geen vragen waar je gast met ja of neen kan antwoorden.
Da's geen gesprek.

Laat je gast ook altijd zijn antwoord beginnen met jouw vraag erin geformuleerd.

Een voorbeeld: we willen weten of er op werchter nu meer gedronken wordt met het warme weer.

Foute vraag: wordt er nu meer gedronken?
Mogelijk antwoord: ja. Of nee.

Goede vraag: "het is ontzettend warm dit jaar. Op de drankstands kunnen ze met moeite het tempo van de drinkers volgen. Is de invloed van het warme weer duidelijk merkbaar op de drankvoorraad?"

Antwoord: het invloed van het warme weer is duidelijk merkbaar, want we hebben ...

Zeggen dat je na deze handleiding rechtstreeks voor Het Nieuws kan gaan werken,
of zelfs De Nieuwe Jambers wordt, zou schromelijk overdreven zijn.

Dat je wat meer inzicht gekregen hebt in hoe je reportages kan maken is hopelijk wel gelukt.

Nog een laatste goede tip: ga, van zodra je kan, je beelden bekijken.
Ga erbij zitten bij de montage. Zo ervaar je zelf wat er fout zit, wat goed was,
wat je nog kan verbeteren.

Niks of niemand is perfect van de eerste keer. Van de tweede en derde keer trouwens ook niet.

Dat staat al in de vierde zin van deze handleiding.
Je wordt maar beter door het te doen.

Dus doe het.

Veel succes,
Dietrich Peeters
Regisseur JIM/KANAALTWEE/VTMZOMER